

**ПЕТАР ІІ
ПЕТРОВИЋ
ЊЕГОШ**

**Луча
микрокозма**

Аа, свагда ми драги наставниче,
 српски пјевче небом осијани,
 задатак је см'јешни људска судба,
 људски живот сновидјење страшно!
 Човјек изгнат за врата чудествах, 5
 он сам собом чудо сочињава;
 човјек бачен на бурну брежину
 тајном руком смјелога случаја,
 сиромашан, без надзиратеља,
 под влијањем тајнога промисла. 10

Он се сјећа прве своје славе,
 он снијева пресретње блаженство;
 ал' његови снови и сјећања
 крију му се јако од погледа,
 бјеже хитро у мрачним врстама 15
 у љетопис опширни вјечности;

само што му тамнијем проласком
траг жалости на душу оставе,
те се трза бадава из ланца,
да за собом проникне мрачности. 20

Човјек бачен под облачну сферу –
прима л' овдје оба зачатија?
Је л' му овдје двострука колевка?
Је л' му земља творцем одређена
за наказу какву таинствену, 25
ал' награду бурну и времену,
ал' расадник духовног блаженства?
Ах, ово је највиша таина
и духовне најстрашније буре –
овога су у гробу кључеви. 30

Колико сам и колико путах,
дубокијем заузет мислима
у цвијетно лоно природино,
хранећи се питателним соком
из ње сисе голе и прелесне, 35
матер штедру запитива смјело
рад чеса је творац сатворио:
ради л' ћеце своје многобројне?
али ћецу за ње удовољства?
ал' обоје једно рад другога? 40

Но времена питателница ми,
 окићена цвијетним временом,
 окруњена сунчаним зракама,
 али власе цвијетне плетући,
 бисерном их росом насипљући 45
 при игрању свјетлокосих зв'јездах,
 – да дичнија на јутро изиде
 пред очима свога владаоца –
 на сва моја жарка љубопитства
 смијехом ми одговара њеним. 50

Колико сам и колико путах
 свод плаветни неба свештенога,
 брилијантним засијат сјеменом,
 заклињао душом запаљеном
 да ми свету открије таину: 55
 али га је творац украсио,
 велику му књигу отворио,
 да твар слави творца и блаженство
 ал' да човјек на ње листу чита
 ништавило прекомјерно своје? 60

С внимањем сам земаљске мудраце
 вопрошава о судби човјека,
 о званију његовом пред Богом;
 но њихове различне доказе
 непостојност колеба ужасна: 65

све њих мисли наједно сабране
друго ништа не представљају ми
до кроз мраке жедно тумарање,
до нијеомог једног нарјечења,
до погледа с мраком угашена. 70

Сном је човјек успаван тешкијем,
у ком види страшна привидјења,
и једва се опред'јелит може
да му биће у њима не спада.
Он помисли да је неке путе 75
од сна овог ослободио се;
ах, његове преварне надежде:
он је тада себе утопио
у сна царство тврђе и мрачније
и на позор страшни сновидјења! 80

Хитрост му је и лукавство дато
само теке да је член достојни
на земаљски сајам несмислени;
воље му је основ положена
на крилима непостојаности; 85
жеља му је страстих ужаснијех
побудитељ, руковођа сл'јепи;
злоћа, завист, адско наслеђије,
ово чојка ниже скота ставља, –
ум га, опет, с бесмртнима равни! 90

У временом и бурном жилишту
 човјеку је срећа непозната –
 права срећа, за ком вјечно трчи;
 он јој не зна мјере ни границе:
 што се више к врху славе пење, 95
 то је виши среће непријатељ.
 Наша земља, мати милионах,
 сина једног не мож' вјенчат срећом:
 самовлацем кад постане њеним,
 тад наздрави чашом Херкуловом. 100

Наше жизни прољеће је кратко,
 знојно љето за њиме следује,
 смутна јесен и ледена зима;
 дан за даном вјенчаје се током,
 сваки нашом понаособ муком: 105
 нема дана који ми желимо,
 нит' блаженства за којим чезнемо.
 Ко ће вјетар луди зауздати?
 ко л' пучини забранит кипјети?
 ко л' границу жељи назначити? 110

У чојка је један храм воздвигнут,
 зла обитељ туге и жалости;
 сваки смртни на земљи рођени
 овом мрачном обитељу влада
 под које се сводом отровнијем 115

мученија времена гњијезде.
Ово грко наслеђије људско
човјек чојку, човјек себи дава,
најсретњи га из ништа стварају
ради смртне тужне армоније. 120

Човјек орган доста слаби има
да изрази своје чуствовање,
зато знаке различите дава,
различита тјелодвиженија,
умна чувства да објелодани; 125
но сви наши слаби изговори
и сва наша слаба чуствовања,
спрам онога што би шћели казат,
нијемо су сплетно нарјечије
и клапњање душе погребене. 130

С точке сваке погледај човјека,
како хоћеш суди о човјеку –
тајна чојку човјек је највиша.
Твар је творца човјек изабрана!
Ако исток сунце св'јетло рађа, 135
ако биће ври у луче сјајне,
ако земља привидјење није,
душа људска јесте бесамртна,
ми смо искра у смртну прашину,
ми смо луча тамом обузета. 140

О свевишњи творче непостижни!
 У човјека искра беспредјелног
 ума твога огледа се св'јетла,
 ка свод један од твоје палате
 што с' огледа у пучину нашу; 145
 дан ти свјетлост круне показује,
 ноћ порфире твоје таинствене,
 непоњатна чудества дивотах;
 твар ти слаба дјела не постиже,
 само што се тобом восхићава. 150

Питагоре и ти Епикуре,
 зли тирјани душе бесамртне,
 мрачан ли вас облак покријева
 и све ваше посљедоватеље!
 Ви сте људско име унизили 155
 и званије пред Богом човјека
 једначећ га са бесловесношћу,
 небу грабећ искру божествену,
 с којег је скочила огњишта,
 у скотско је селећи мртвило. 160

Будалама кад би вјеровали,
 поете су покољење лудо.
 Нашу сферу да ноћ не полази,
 би л' овако лице неба сјало?
 Без остријех зубах ледне зиме, 165

би л' топлоте благодост познавали?
Без будалах тупога погледа,
би л' умови могли блистат св'јетли?
Свемогућство светом тајном шапти
само души пламена поете. 170

Све дивоте неба и небесах,
све што цвјета лучем свештенијем,
мирови ли ал' умови били,
све прелести смртне и бесмртне –
што је скупа ово свеколико 175
до општега оца поезија?
Званије је свештено поете,
глас је његов неба влијаније,
луча св'јетла руководиџ му,
дијалект му величество творца. 180

Дивни пјевче српске народности,
бич си судбе веће испитао, –
свијет жељи не зна угодити.
Судба ти је и моја позната;
мислим, нејма подобне на земљи: 185
до вратах сам изника тартара,
ад на мене са проклетством риче,
сва му гледам гадна позоришта;
ал' на судбу викати не смијем –
надежда ми вољом творца блиста! 190

Ја од тебе јоште много иштем:
да поставиш у пламтеће врсте,
пред очима Српства и Славјанства,
Обилића, Ђорђа и Душана,
и јошт кога српскога хероја; 195
да прогрмиш хулом страховитом
на Вујицу, Вука, Вукашина,
богомрске Српства отпаднике –
злоћа њима мрачи име Срба,
тартар им је наказа малена! 200